

Hvordan vurderer Helse- og omsorgsdepartementet den økende usikkerheten og betydningen for vannbransjen? Har siste års hendelser endret forventningene til vannbransjen for hva som er tilstrekkelig beredskap og sikkerhet?

Kjetil Tveitan, Underdirektør, Helse- og omsorgsdepartementet

Hamar, 9. mai 2023

Drikkevannets betydning for samfunnssikkerheten

- Tilgang på trygt drikkevann er avgjørende viktig for
  - Folkehelsen (vann til drikke og hygienisk bruk)
  - Sykehus og andre helse- og omsorgsinstitusjoner
  - Næringsmiddelvirksomheter
  - Øvrige næringsliv
  - Forsvaret
  - For at avløpssystemer skal fungere
  - Slokkevann
  - Kjøling av datasystemer
- Kort sagt: For at samfunnet skal fungere

“Vann og avløp er en typisk veldig viktig sak, men som ingen bryr seg om inntil det ikke fungerer.”

Byrådsleder Raymond Johansen, tidligere rørlegger, til Teknisk Ukeblad i august 2015.

Ansvar og roller

Vann har mange «former» – derfor et sammensatt bilde.

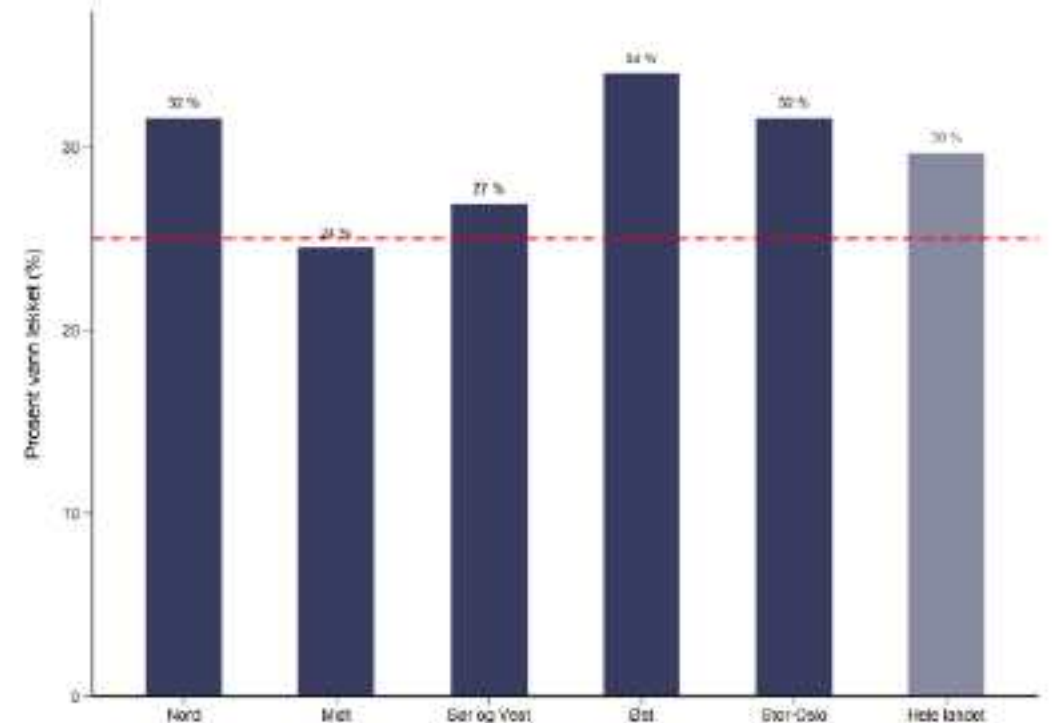
Mange gjensidige avhengigheter – derfor behov for et koordinerende forum.

- HOD har ansvar for regelverk og tilsyn på drikkevannsområdet og er hovedansvarlig departement for den kritiske samfunnsfunksjonen "vann og avløp".
  - Mattilsynet og FHI
- KLD har ansvar for regelverket som regulerer utslippskrav til avløpsanleggene, for gebyrregelverket innen vann- og avløpsområdet og vannforskriften.
  - Miljødirektoratet
- KDD har ansvaret for plan- og bygningsloven og forvalter reglene om arealplanlegging og byggesaksbehandling.
- OED har ansvar for forvaltningen av vannressursloven.
  - NVE
- JD har en samordningsrolle for forebygging og beredskap innen samfunnssikkerhetsområdet og har forvaltningsansvaret for sikkerhetsloven.
  - DSB

Risikobilde og gamle utfordringer

- De fleste innbyggerne mottar trygt drikkevann, men dette kan raskt endres grunnet:
  - Dårlig ledningsnett og høy lekkasjegrad 2020: **Ca 30 % av drikkevannet lekker ut**
  - For **lav utskiftingstakt** i kommunene 2020: Gjennomsnittlig 0,71 % Mål: 2 %
  - Dette medfører
    - **fare for forurensning** og **avbrudd** i leveransen av vann
    - overbelastning på avløpsnett og avløpsreanseanlegg
  - Mangelfulle **beredskapsplaner**
  - Mangelfulle **reservevannsløsninger**
  - **Endret trusselbilde**
  - **Klimaendringer** – tørke -> vannmangel

Figur 5. Andel produsert drikkevann estimert som lekkasje per region i Mattilsynet og samlet for hele landet, 2020.

FHI: Rapportering av data for vannforsyningssystemer i Norge for 2020

Hva gjør vi for å løse utfordringene?

- Ny drikkevannsforskrift gjeldende fra 2017
  - Tydeligere krav til drift og vedlikehold av ledningsnettet, farekartlegging, forebyggende sikring og beredskap
- Mattilsynet følger opp med veiledning og tilsyn
- Mattilsynet påla i 2017 Oslo kommune å sørge for fullgod reservevannsforsyning. Det skal være ferdigstilt innen 2028.
- Drikkevann innarbeidet i de årlige folkehelseprofilene fra FHI
- Nasjonal vannvakt opprettet ved Folkehelseinstituttet i 2017
- Sikring av eksisterende, og utpeking av nye objekter innen drikkevannsområdet etter ny sikkerhetslov
- Program for teknologiutvikling i vannbransjen opprettet i 2021 med en bevilgning på 5 mill. kroner årlig

Hva gjør vi for å løse utfordringene? (2)

Tross tiltakene listet ovenfor er det stort behov for å styrke og samordne samfunns-sikkerheten innen vannområdet.

Derfor er følgende igangsatt:

- Et interdepartementalt samarbeidsforum med sikte på helhetlig forvaltning der vann, avløp og annet som kan påvirke drikkevann eller er viktig for samfunnssikkerheten, ses i sammenheng er i aktivitet fra 2022.
- Revisjon av Nasjonale mål for vann og helse og en tverrsektoriell gjennomføringsplan for å oppnå målene er under arbeid
- Ny folkehelsemelding er lagt frem for Stortinget som bl.a. tar opp utfordringene på drikkevannsområdet.

Risikobilde og **nye** utfordringer

- Pandemi og Ukrainakrig har endret forsyningssituasjonen
  - Globale endringer i tilgang til råvarer
  - Strømpriser
  - Gasspriser
- Trusselbildet er endret – infrastruktur er blitt etterretningsmål
  - nettverksoperasjoner
  - rekruttering av kilder
  - digital og fysisk sabotasje
  - påvirkningsoperasjoner
  - fordekt anskaffelsesvirksomhet og ulovlig kunnskapsoverføring
  - overvåkning og trusler

Hvordan møter vi de nye utfordringene?

- HOD følger forsyningssituasjonen og deltar i Norsk Vanns gruppe for dialog om beredskap knyttet til forsyningssituasjonen for kjemikalier knyttet til vannbehandling og avløpsrensing.
  - Norsk Vann, Foreningen for Leverandører til Norske Vannbehandlingsanlegg (FLNV), Industrien (Kemira, Borregaard, Kronos), DSB og Mattilsynet
- HOD formidler info videre til ansvarlige dep.
- Ny helseberedskapsmelding vil bli lagt frem til høsten. Omhandler bl.a. utfordringene med tanke på drikkevann.
- Det legges frem en proposisjon om endringer i matloven (kanskje før sommeren). Der vil det bli fremmet forslag om hjemler til å kreve politiattest og utvidet politiattest for ansatte i visse yrker. Vannverk er et eksempel.
- Nærmere samarbeid med nordiske land, særlig Sverige.

Hvordan møter vi de nye utfordringene? (2)

Sikkerhetsloven og drikkevannsforskriften

- HOD utpeker skjermingsverdige objekter etter Sikkerhetsloven § 7-1 med angivelse av klassifiseringsgrad. Dvs. objekter og infrastruktur som er nødvendige for grunnleggende nasjonale funksjoner. (Skal motvirke redusert funksjonalitet, skadeverk, ødeleggelse eller rettsstridig overtakelse.)
- HOD har utpekt skjermingsverdige objekter ved ett anlegg – Oslo – og vil følge opp med å kartlegge avhengigheter
- HOD / Mattilsynet sendte i november ut melding om at vannverkene må sikre vannverkene i en urolig situasjon.
- Drikkevannsforskriften § 10. Forebyggende sikring: Vannverkseieren skal sikre at vannbehandlingsanlegget og alle relevante deler av distribusjonssystemet er tilstrekkelig fysisk sikret, og at alle styringssystemer er tilstrekkelig sikret mot uautorisert tilgang og bruk.
- Vurderer å følge opp hva som er gjort i kommunene gjennom statsforvalter.

Helse- og
omsorgsdepartementet